

Korte Mededeling

Drie *Megarhyssa*-soorten aanwezig in Nederland

In 2012 kon voor het eerst vermeld worden dat er in Nederland een *Megarhyssa*-soort voorkomt (Zwakhals & Smits 2012). Dat had betrekking op *Megarhyssa vagatoria* (Fabricius). Daarbij is uiteengezet dat er in Europa drie *Megarhyssa*-soorten voorkomen die dezelfde gastheer parasiteren: de in loofhout levende houtwesp *Tremex fuscicornis* (Fabricius) (Tremicinae). De vierde Europese *Megarhyssa*-soort parasiteert op diverse soorten in coniferen levende houtwespen behorend tot de subfamilie Siricinae: *M. rixator* (Schellenberg). Deze soort is niet van Nederland bekend.

Met uitzondering van Groot Britannië, Denemarken en tot voor kort Nederland, is *Megarhyssa* uit alle landen van Midden- en Noord-Europa bekend. Daarbij is *M. vagatoria* alleen bekend van Italië, Duitsland, Polen en Nederland en komen de andere twee op *Tremex* parasiterende soorten in alle omliggende landen voor (zie Fauna Europaea op www.faunaeur.org). Zo rees de vraag of wellicht ook deze andere twee *Megarhyssa*-soorten in Nederland te vinden zijn. Daarom is gericht gezocht naar de soorten *Megarhyssa superba* (Schrank) en *Megarhyssa perlata* (Christ). Die zoektochten, in habitats met kwijnende of bijna dode loofbomen, hebben succes gehad!

Op 13 augustus 2012 werden in het Leersumse Veld diverse individuen van *M. superba* aangetroffen (figuur 1). Op 27 juli 2013 is op landgoed De Hamert te Wellerlooi *M. perlata* gevonden (figuur 2). Op deze laatste plaats vloog ook *M. vagatoria*, zodat daar twee *Megarhyssa*-soorten bij elkaar voorkomen. Ze zijn zelfs beide borend in dezelfde boom gezien. Op beide vindplaatsen waren de dieren actief op bijna dode berken (*Betula*) die daar de waardplant voor de houtwesp vormen.

Zoals ook al in de vorige publicatie over *Megarhyssa* (Zwakhals & Smits 2012) is uiteengezet, blijft het een raadsel hoe het mogelijk is dat drie sluipwespsoorten naar het lijkt precies dezelfde levenswijze vertonen en waarom er dan door concurrentie niet één soort over blijft. Zoals figuur 2 illustreert, verschilt *M. perlata* al wel in één opzicht van de overige twee soorten. De ovipositor van deze soort is relatief langer dan bij de andere soorten. Door de extreme lengte wordt de basis van de ovipositor op de momenten waarbij die in of uit het hout beweegt naar achteren gedrukt. Daarbij wordt het 'buikvlies' tussen de tergieten door omhoog gedrukt en zo ontstaat er een 'witte blaas'. Of er wellicht nog meer verschillen zijn, bijvoorbeeld in de keuze van de biotoop, zal nader onderzoek moeten uitwijzen.

1. *Megarhyssa superba* ♀. Foto: Kees Zwakhals

2. *Megarhyssa perlata* ♀. Foto: Kees Zwakhals

Hoewel de op *Tremex* parasiterende *Megarhyssa*-soorten dus in een groot gebied voorkomen, zijn er per land maar weinig vondsten bekend. Dit geringe aantal kan ten dele verklaard worden door de hoge eisen die de houtwesp aan zijn waardbomen stelt. In gezonde bomen kan de houtwesp niet met de ovipositor doordringen en dus geen eieren afzetten. Ook geheel dode bomen zijn ongeschikt. Dit komt waarschijnlijk omdat de schimmel die met de houtwesp geassocieerd is en die essentieel is voor de jonge larve, zich daarin niet meer kan ontwikkelen (Pazoutova & Srutka 2007, Zwakhals & Smits 2012).

Voor de determinatie van *Megarhyssa*-soorten kan de tabel gebruikt worden die door Horstmann (1998) is gepubliceerd. *Megarhyssa perlata* kan in beide geslachten worden herkend aan de oranje-gele antennen. Bij de andere soorten zijn de antennen zwart en kunnen de wijfjes aan de hand van de tekening op het achterlijf worden geïdentificeerd. Bij *M. vagatoria* is de grondkleur roodbruin en zijn de lichte vlekken op het tweede en derde tergiet

ongeveer zo lang als hoog, terwijl bij *M. superba* de grondkleur zwart is en de lichte vlekken gewoonlijk langer dan hoog zijn. Zo zijn de dieren zelfs met het blote oog en van fotos's te herkennen. Voor de mannetjes gaat dat niet op omdat hun tekening en grondkleur sterk varieert. Dan gaat het om de vorm van het laatste sterniet en om structuren op de valven die met het blote oog niet zijn te herkennen.

Literatuur

- Horstmann K 1998. Die europäischen Arten von *Megarhyssa* Ashmead, 1900 (Hymenoptera, Ichneumonidae). Entomofauna 19: 337-352.
- Pazoutova S & Srutka P 2007 Symbiotic relationship between *Cerena unicolor* and the horntail *Tremex fuscicornis* recorded in the Czech Republic. Czech Mycology 59: 83-90.
- Zwakhals CJ & Smits JAH 2012. Spectaculair grote *Megarhyssa*-sluipwespen in Nederland (Hymenoptera: Ichneumonidae: Rhyssinae). Entomologische Berichten 72: 250-253.

Summary

Three *Megarhyssa* species present in The Netherlands

Megarhyssa perlata and *M. superba* are presented as new species for the fauna of The Netherlands. They were found respectively in Wellerlooi (province Limburg) and near Leersum (province Utrecht), both on birch trees. As *M. vagatoria* was already present, now all three European *Megarhyssa* species that parasitize the woodwasp *Tremex fuscicornis* are known from The Netherlands.

C.J. (Kees) Zwakhals

Dr. Dreeslaan204
4241 CM Arkel
keeszwakhals@yahoo.com